

sereg magyarázatot kellett volna a versekhez fűznie. Ezzel szemben hihetetlen, hogy pl. Nezvalra, aki tökéletesen beszél franciául és Villont bizonyára eredetiben olvasta, ne lett volna hatással az eredeti villoni vers. Viszont másrészt Nezvalra emlékeztet a formatökély és a rímek változatos és gazdag volta s a nagyszerű verstechnika. Minden balladában tizennégyszer ismétlődik meg ugyanaz a rím, anélkül, hogy a szöveg erőltetett lenne vagy a gondolat rovására menne. Ámde nem is annyira formai tökélyük, mint inkább tartalmi újszerűségük miatt érdemelnek figyelmet ezek a versek. Meglepő, hogy az érdeklődés mégsem a versekkel szemben nyilvánult meg, hanem az anonim költő személye felé irányult. Nyilván nem minden célzatosság nélkül. Ezért bizvást leszögezhetjük, hogy az a nagy lendület, mellyel a közönség az ismeretlen költő felderítését hajszolta, tisztességtelen szándékokat rejt magában. Úgy tűnik fel, hogy bizonyos körök el akarják kendőzni és hallgattatni e mű igazi jelentőségét. Pedig hát erre sok szükség nincsen, a kötet nem tartalmaz felforgató eszméket.

Ám nézzük közelebbről, mi jellemzi „Robert David örök diák 52 keserű balladáját”? Nem is annyira lázongó, mint inkább vádoló, panaszkodó hangja. Érdekes, hogy a polgári kritika David verseit anarchikusnak bélyegezte, melyek telve csömörrel és csödérzettel. Egy cinikus és élettágadó lélek megnyilatkozásaként könyvelte el őket, melyek jellemzőek a mai kor emberére. Ezzel szemben, ha mélyebben beletekintünk a versekbe, úgy tűnik fel, hogy David egyénisége nem fejezi ki tipikusan a mai kort. Olyanok ezek a versek, mintha erőszakkal plántálták volna őket át a mába abból a korból, amikor a polgársággal és nemességgel szemben megnyilatkozó gyűlölet nem az osztályöntudat jele volt, hanem inkább romantikus és érzelmi lázadás a rendszer ellen, melyet az uralmon levők erőszakoltak a társadalomra. Ma már a villoni magatartás tehát nyilván anachronisztikus és póznak hat. A kötet több darabja igazolja ezt (85. és 97. ballada). Van azonban a gyűjteménynek néhány olyan darabja, melyek érces, valódi csengésüknél fogva kitűnnek a többiek közül. (9., 14., 39. ballada). Ezekben nem az életűnt, csömörrel telt ember hallatja hangját, hanem a felfelé menő osztály öntudatos, életigenlő tagja. Itt félig-meddig a semmibe foszlik az örök diák patetikus, korszerűtlen és valószínűtlen alakja, hogy izzig-vérig életet lénynek adjon helyet.

[Mi célja volt a költőnek, aki álnév mögé bújva, villoni pózba vágta magát, hogy panaszt tegyen a mai társadalmi fonákságokról? Önreklámnak szánta? Vagy talán éppen ellenkezőleg: személytelenül akart hatni? Nem! A költő a jelek szerint a mai kor Villonja akart lenni. Nem rajta mulott, hogy ez nem sikerült: az eltűnt idők Villonja maradt menthetetlenül. Korunkra nem alkalmazhatók elmúlt idők szokásai, módszerei. Napjaink más harc eszközeit kívánják. Vannak idők és vannak mondanivalók, melyek megkívánják a becsületes álnévet. (Gondoljunk csak a háború előtti Bezruca!). Ha az álnév használatának nincsenek komoly motívumai, pusztán reklámfogásnak tekinthetjük, mely magában hordja kritikáját. A cseh irodalmi életben a közelmúltban is volt erre példa. Helyesen jegyzi meg St. K. Neumann David könyvével kapcsolatban: „Akár amatőrrel van szó, aki játékot űz a közönséggel, akár céhbeli íróról, aki valamilyen szeszély áldozata lett, bizonyos, hogy az 52 ballada szerzője nem ujonc és így könyve bizonyos mértékig pusztán misztifikációnak számít. Mai irodalmunkban és kritikánkban eluralkodó anarchikus és demoralizált viszonyok adnak bátorságot az ilyen vállalkozásokhoz. Az irodalomnak azonban ebből sok igazi haszna eddig nem volt és nem is lehet.“ (U Blok 1937. évf. 1. sz.) Kemény és kíméletlen szavak ezek. Mégis kénytelenek vagyunk összegezésül leszögezni, hogy Robert David versei között nem egy akad, mely értéket képvisel. (Sándor László)

SZABADSÁG ÉS KULTURA.* A világháború után felserdülő román fiatalság a hagyományos francia kulturában találta meg azt a fix pontot, amire az összes eddigi értékek megingása folyamán támaszkod-

* Libertate și cultură. Irta Alexandru Vianu. Editura: Tiparul Universitar, Bucuresti, 1937. Sajtó alá rendezte Tudor Vianu.

hatott. Egyedül a francia kulturától várta azt a mentőövet, mely életmegoldást ad a mai relativizmussal telített korban. Viszont a fiatal román értelmiségiek is érzik az erkölcsi és művelődési értékek rekonstruálásának szükségét. Ez az utkeresés ugyancsak a francia kultúra felé viszi őket, lévén szerintük „Franciaország az egyedüli ország, melyben él a megingathatatlan formákba és eszmékbe vetett hit. A racionalizmus biztosságot, a humanizmus pedig mérsékletet kölcsönöz ennek a kultúrának, melynek energiája határozott magatartásban fejeződött ki.” (Vianu: *Libertate și Cultură*). Érthető, ha a változatlan igazságok keresésére indult fiatal román nemzedékek értelmiségei a Bendak és Lasbaxok Franciaországában találják meg azt a talajt, melyen lábbaikat megvethetik. Ezek közé tartozik Tudor Vianu, a legnevesebb román esztéta öccse: *Alexandru Vianu* is. Ő is a francia kultúra bűvkörébe került; gondolkodása színét, irányát ez döntötte el. Most megjelent esszé-kötete (*Libertate și Cultură*) azokat a cikkeit tartalmazza, melyek a *Libertatea*, a *Facla* s a *Revista Fundațiilor Regale* című lapokban láttak napvilágot az utolsó évek folyamán.

A kötet írásai különbözőek s bár tárgyai is igen változatosak, mégis egységesek, mert A. V.-t szemmeláthatólag két kérdés érdekli főleg: a szabadság és a kultúra. Ezek megvitatásában szerző teljesen a francia gondolkodás, illetve szemlélet szellemében jár el, sőt a kötet második részét — *A francia szellem a világban* cím alatt — kizárólag a francia szellemi élet változásainak szenteli.

A könyv konkluziói: a műveltség alapja a szabad ember, mert csak ez tiszteli mások véleményét is. A szabadság azonban nem a mindenféle kötelékek anarchikus lerázását jelenti, sőt nem is annyira a külső akadályok legyőzését, hanem inkább az ember belső felszabadítását. „Ha az ember és tettei közé — írja — külső akadályok ékelődnek, a létezés meghamisítódik, az élet intenzitása csökken s az ember függetlensége veszélybe kerül. De ez nem vonatkozik az egyéniségekre, akik képesek megőrizni a független ember szellemi méltóságérzését s ezek is csak egyedül fejthetik ki egyéniségük minden értékes energiáját.

A könyvet általában erős absztraháló tendencia jellemzi. A kulturát szinte független, elvont fogalomként kezeli s ezért a könyv inkább gondolatéptmény, mint konkrét cselekvési program, amit pedig elvárnánk tőle, miután a francia civilizációnak a szellemében gondolkodik, melyről — többek között — helyesen állapítja meg, hogy eltérően a német metafizikai kulturától mélyen átitatják szociális vonatkozások.

Szabadság, kultúra, fiatalság, gyarmatirodalom, stb. mind mint a társadalmi valóságtól teljesen elvonatkoztatott fogalmak szerepelnek, ami azután számos ellentmondásra vezet. Például a szerző nagy örömmel regisztrálja a francia gyarmatirodalom újabb termékeit, azt a sok emberi nyomoruságot azonban, amit a gyarmati sors jelent, korántsem veszi észre. (Gide afrikai naplóját pl. meg sem említi.) Ezért azonban a fiatalon elhunyt publicista posthumus kötete jelentős adalék az új román közép-helyezési szellemiség történetéhez. (*Bekényi István*)

GERGELY SANDOR DOZSA REGÉNYE. Alig van a szépirodalomnak még egy olyan területe, ahol a l'art pour l'art álláspont helytelenségét, tudatos, vagy önámító hazugságát olyan könnyen és kézenfekvően lehetne bebizonyítani, mint a történelmi regényeken. Viszont az is igaz, hogy alig van olyan területe a szépirodalomnak, amellyel annyiszor és annyiféleképp igyekeztek volna visszaélni, mint a történelmi regénnyel. Vagy arra szolgált, hogy egy osztály, réteg vagy pénzügyi érdekelttség eszméit